

Uztura padomes sēdes

PROTOKOLS Rīgā

Datums:	13.12.2024.	Nr.	1
----------------	-------------	------------	---

Sākums:	Plkst.10.00	Beigas:	Plkst. 11.30
Norises vieta:	Veselības ministrija (VM), 309. telpa un MS Teams (attālinātai dalībai)		
Vada:	Veselības ministrs Hosams Abu Meri		
Dalībnieki:	Vārds, Uzvārds, amats	Piedalās	
	Baiba Baškere, Izglītības un zinātnes ministrijas Profesionālās un pieaugušo izglītības departamenta direktore	☐	
	Aldis Dūdiņš, Labklājības ministrijas Sociālo pakalpojumu un invaliditātes politikas departamenta direktors	☒	
	Andis Brēmanis, Latvijas Diētas ārstu asociācijas valdes priekšsēdētājs	☒	
	Ilze Beitāne, Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātes Lauksaimniecības un pārtikas tehnoloģijas fakultātes Pārtikas institūta profesore	☒	
	Ilze Rudzīte, Latvijas Pašvaldību savienības padomniece veselības un sociālajos jautājumos	☒	
	Ināra Šure, Latvijas Pārtikas uzņēmumu federācijas Padomes priekšsēdētāja	☒	
	Iveta Dzīvīte-Krišāne, Latvijas Pediatru asociācijas valdes locekle, pediatre, bērnu endokrinoloģe	☒	
	Līga Ozoliņa-Molla, Latvijas Universitātes Medicīnas un dzīvības zinātņu fakultātes asociētā profesore	☒	
	Laila Meiņa, Latvijas Uzturzinātnes speciālistu biedrības valdes priekšsēdētāja, asociētā profesore	☒	
	Līga Elsiņa-Zuicena, Latvijas Viesnīcu un restorānu asociācijas izpilddirektore	☒	
	Jeļena Pavlova, Latvijas Diētas un Uztura speciālistu asociācijas valdes priekšsēdētāja	☒	
	Māris Balodis, Pārtikas un veterinārā dienesta ģenerāldirektors	☐	
	Lolita Vija Neimane, Rīgas Stradiņa universitātes studiju programmu "Uzturs" un "Uzturzinātne" vadītāja	☒	
	Ilze Straume, Slimību profilakses un kontroles centra (SPKC) Veselības veicināšanas departamenta direktore	☒	
	Jana Feldmane, VM Sabiedrības veselības departamenta direktore	☒	
	Zanda Matuzale, Zemkopības ministrijas Veterinārā un pārtikas departamenta direktore	☐	
Pieaicinātie:	Valdis Valters, veselības ministra ārstata padomnieks bērnu un jauniešu veselības profilakses un sporta zinātnes jautājumos	☒	
	Iveta Pudule, SPKC vecākā sabiedrības veselības analītiķe	☒	
	Liene Gundare, VM Veselības veicināšanas un atkarību profilakses nodaļas vecākā eksperte	☒	
	Maija Ceruka, VM Veselības veicināšanas nodaļas vadošā eksperte	☒	
	Gīta Pērkone, Valsts izglītības satura centra (VISC) Pedagogu profesionālās darbības atbalsta nodaļas vecākā eksperte-valsts metodiķe vispārējā izglītībā (sports un veselība)	☒	
	Mihails Basmanovs, VISC Vispārējās pārbaudījumu nodaļas vecākais eksperts	☒	
	Aļona Mikitina, Latvijas Diētas un Uztura speciālistu asociācijas valdes locekle	☒	

	Barbara Ālīte, VM Preses sekretāre	☒
	Inga Birzniece, VM Veselības veicināšanas nodaļas vadītāja	☒
	Līga Āboliņa, veselības ministra padomniece juridiskajos jautājumos	☒
	Dace Ugare, Zemkopības ministrijas Veterinārā un pārtikas departamenta direktora vietniece	☒
Protokolē:	Maija Ceruka, VM Veselības veicināšanas nodaļas vadošā eksperte	
Darba kārtība/ sanāksmē apspriestais:		
1. Ievads. Darba kārtības apstiprināšana		
H.Abu Meri: atklāj sēdi, informē par darba kārtībā plānotajiem jautājumiem un apstiprina darba kārtību. Aicina padomes locekļus uz nākamo sēdi padomāt par jautājumiem, kuri ir jāsakārto, jārisina uztura jomā, un sniegt priekšlikumus turpmākajam padomes darbam.		
2. Rīcības plāns liekā svara un aptaukošanās izplatības mazināšanai 2025.-2029. gadam		
M.Ceruka: informē par “ <i>Rīcības plānu liekā svara un aptaukošanās izplatības mazināšanai 2025.-2029. gadam</i> ” (skat. prezentāciju pielikumā).		
A.Brēmanis: lūdz precizēt, vai plāns paredz tikai profilakses pasākumus? Lielākais uzsvars būtu liekams uz profilakses pasākumiem.		
M.Ceruka: atbild, ka plāns ietver gan profilakses pasākumus, gan ārstniecības pakalpojumus.		
L.Neimane: jautā, kā plānota pedagogu izglītošana – vai pasākumi tiek paredzēti jau strādājošiem speciālistiem, vai arī apmācības plānotas profesijas apguves laikā? Jautājums arī par ārstniecības personu izglītošanu, jo ne visas ārstniecības personas, apgūstot profesiju, tiek izglītotas par uzturu.		
H.Abu Meri: būtu nepieciešams vienoties ar Rīgas Stradiņa universitāti (RSU), ka visām topošajām ārstniecības personām tiktu nodrošinātas lekcijas par uzturu.		
L.Meija: tas ir sarežģīts process, bet principā visiem veselības aprūpes studentiem būtu jāsaņem izglītība par uzturu. Citās valstīs tas tiek organizēts dažādi – atsevišķa kursa veidā vai integrēti mācību saturā.		
L.Neimane: Lietuvā no 2016. gada katrā ģimenes ārsta praksē tiek nodrošināts <i>well-being specialist</i> , tas varētu būt virziens kādā strādāt arī Latvijā.		
H.Abu Meri: informatīvajā ziņojumā “ <i>Par primārās veselības aprūpes stiprināšanu</i> ” ir ietverts līdzīgs plāns.		
L.Meija: lūdz skaidrot, vai pasākumiem būs atbildīgā persona un noteikts laika grafiks? Attiecībā uz ārstniecības pakalpojumu nodrošināšanu būtiski ir izveidot skaidru pacienta ceļu un metodiskos norādījumus.		
I.Pudule: pētījumu datus redzams, ka ārsti nevērš pacientu uzmanību uz palielinātu ķermeņa masu.		
L.Meija: svara stigmatas mazināšana ārstniecības procesā ir aktuāla tēma. Būtu nepieciešamas vadlīnijas ārstniecības personām par neaizskarošu komunikāciju ar pacientu, skaidrs, vienots rīcības algoritms.		
J.Pavlova: šobrīd plānā uztura speciālistu konsultācijas tiek ietvertas tikai terciārās profilakses sadaļā, tomēr būtu nepieciešama speciālistu iesaiste arī sekundārajā profilaksē. Praksē novēro, ka pacienti visbiežāk pie uztura speciālista vēršas pašu iniciatīvas vadīti, nevis ārstniecības personas ieteikuma dēļ.		
I.Dzīvīte-Krišāne: primārajā profilaksē nepieciešams identificēt pacientus ar palielinātu ķermeņa masu, kā arī veikt attiecīgus profilakses pasākumus, piemēram, apmācīt jaunās māmiņas, grūtnieces.		
H.Abu Meri: informatīvajā ziņojumā “ <i>Par primārās veselības aprūpes stiprināšanu</i> ” ir plānota finansējuma novirzīšana darbiniekam, kurš aicina uz pārbaudēm, tomēr cilvēkresursu nodrošinājums ir izaicinājums.		
M.Basmanovs: pozitīvi vērtē ieceri izglītēt pedagogus, jo trūkst materiālu un prasmju stundu vadīšanai dažādos vecumposmos. Pedagogi ir atvērti prasmju apguvei.		
H.Abu Meri: liekās ķermeņa masas problēma ir risināma ne tikai veselības, bet arī citu nozaru kontekstā. Problemātisks ir jautājums par finansējumu, jo šobrīd kārtība ir tāda, ka saplānots tiek vairāk, nekā tiek piešķirts finansējums pasākumu izpildei. Tomēr ir cerības, ka šī pieeja nākotnē varētu mainīties.		
I.Birzniece: lielā mērā iepriekš minētie apsvērumi plānā jau ir iestrādāti. Pedagogiem paredzētie pasākumi plānoti profesionālās pilnveides ietvaros. Attiecībā uz veselības aprūpes studiju programmu pilnveidi būtu svarīgi saņemt RSU priekšlikumus.		
L.Neimane: maģistra studiju programmas “Uzturzinātne” absolventi varētu būt mācībspēks pedagogiem.		

I.Birzniece: atbildot uz iepriekš izskanējušajiem jautājumiem, informē, ka katram plānā ietvertajam pasākumam ir noteikts izpildes termiņš un atbildīgās institūcijas. Attiecībā uz uztura speciālistu konsultāciju nodrošināšanu šobrīd plānā ir ietverta iniciatīva pakalpojuma nodrošināšanas uzsākšanai, bet turpmāk var pārskatīt pakalpojuma nodrošināšanas apmēru un vērtēt paplašināšanas iespējas.

H.Abu Meri: sevišķi būtiski ir domāt par fiskālo politiku, jo tā ir pierādījusi efektivitāti paradumu maiņā.

3. Bērnu antropometrisko un skolu vides pētījuma (2022./2023. māc.g.) dati

I.Pudule: informē par pētījuma rezultātiem (skat. prezentāciju pielikumā).

L.Meija: sociālie apstākļi ir vieni no noteicošākajiem faktoriem uztura paradumu veidošanā. Kādas ir stratēģijas, lai šos faktorus visefektīvāk ietekmētu?

I.Pudule: min piemēru, ka Rīgā tika īstenots pilotprojekts bērniem ar aptaukošanos. Pilotprojektā agrīni dalību pārtrauca sociāli nelabvēlīgākas ģimenes. Savukārt, ģimenes ar labvēlīgākiem apstākļiem piedalījās programmā līdz tās noslēgumam. RSU īsteno projektu par to, kā efektīvāk iesaistīt cilvēkus ar nelabvēlīgiem sociālajiem apstākļiem.

A.Dūdiņš: RSU ir sociālā darba izglītības programma, būtu vērts jau studiju laikā topošajiem speciālistiem mācīt par veselīga uztura nozīmi. Lai saņemtu nepieciešamo sociālo palīdzību, klienti vēršas pie sociālajiem darbiniekiem un, lai saņemtu pakalpojumus, cilvēkiem ir noteikti līdzdarbības pienākumi.

I.Dzīvīte-Krišāne: vai minētajos līdzdarbības pasākumos ietilpst arī veselībratība? Bērnu klīniskajai universitātes slimnīcai ir psiholoģiskā un sociālā atbalsta programma, t.sk. reģionos, bet tieši sociāli nelabvēlīgās ģimenes atsakās no dalības programmā un trūkst instrumentu viņu piesaistei. Iespējams, būtu iespēja iestrādāt šādu prasību obligātajos nosacījumos sociālo pakalpojumu saņemšanai.

A.Dūdiņš: obligāto pasākumu kopums šobrīd nav noteikts, bet sociālajam darbiniekam ir jāsaprot, kas šim cilvēkam ir nepieciešams. Pirmkārt, būtu nepieciešams nodrošināt veselības aprūpes pieejamību.

L.Meija: min piemēru, ka Norvēģijā visām grūtniecēm ir obligāta prasība apmeklēt uztura speciālistu.

L.Neimane: aktuāls ir jautājums, vai sociālie darbinieki ir pietiekami kompetenti veselībratībā?

M.Basmanovs: bērni nespēj objektīvi novērtēt riskus veselībai ilgtermiņā, tādēļ būtiska ir vecāku loma.

I.Pudule: tomēr problēma ir arī faktā, ka daļa bērnu nevienu ēdienreizi neietur kopā ar ģimeni, līdz ar to arī veselīga uztura paradumu apguve ģimenē ir ierobežota.

V.Valters: Rīgas Dome plāno īstenot iniciatīvu, kurā bērniem, kuri nesporto, tiktu piešķirts *vaučers* fizisko aktivitāšu veikšanai. Veiksmīgu rezultātu gadījumā, šādu iniciatīvu varētu realizēt valstiskā līmenī. Efektīvam problēmas risinājumam būtu jāaktualizē arī jautājums par fizisko aktivitāšu izdevumu kompensāciju. Vērs uzmanību, ka bērnu populācijā trūkst mērītu datu.

I.Birzniece: plānā ir iekļauts pasākums bērnu monitoringam, kā arī fiskālo instrumentu izvērtēšanai.

L.Ozoliņa-Molla: vērs uzmanību, ka Latvijas Universitātei ir pētījums ar mērītiem datiem par bērniem, kuri piedalījās projektā "Sporto visa klase".

4. Veselībratības monitoringa darba izglītības iestādēs rezultāti un secinājumi

M.Basmanovs: informē par veselībratības monitoringa rezultātiem (skat. prezentāciju pielikumā). Monitoringa rezultāti ir materiāls, no kura var izdarīt secinājumus par nepieciešamajiem uzlabojumiem. Pagaidām nav plānu šāda monitoringa darba atkārtošanai, bet ir idejas tā pilnveidei, ja par to tiktu lemts.

Pieņemtie lēmumi:

1. Atbalstīt "Rīcības plāna liekā svara un aptaukošanās izplatības mazināšanai 2025.-2029. gadam" tālāku virzību. VM informēt Uztura padomi par plāna ieviešanas gaitu.
2. Pieņemt zināšanai jaunākos pētījumu rezultātus par bērnu uztura un fizisko aktivitāšu paradumiem Latvijā un Eiropā. SPKC sniegt priekšlikumus VM uztura politikas plānošanā un izstrādē.
3. IZM un VM turpināt sadarbību veselības izglītības jautājumu pilnveidei.

Sanāksmes vadītājs

(paraksts*)

Hosams Abu Meri

Protokolētājs

(paraksts*)

Maija Ceruka